

VIATA MITROPOLITULUI
ANTONIE
OMUL CARE L-A VĂZUT PE DUMNEZEU



Viața Mitropolitului Antonie de Suroj din mărturiile celor care l-au cunoscut

sau

Omul care L-a văzut pe Dumnezeu

Traducere din limba rusă de
Monahia Mina

editura
Σοφία

București

CUPRINS

Am întâlnit o lumină pe cale	5
Cum l-am cunoscut pe Mitropolitul Antonie	11
Interviu cu Mitropolitul Antonie de Suroj	69
Interviu cu Mitropolitul Kallistos Ware	113
Interviu cu Arhiepiscopul Mark Arndt	128
Interviu cu protoiereul John Lee	140
Interviu cu protoiereul Maxim Nicolski	156
Interviu cu protoiereul Milun Kostich	171
Interviu cu arhimandritul Ieronim Testin	176
Mărturia presbiteriei Anna Platt	194
Mărturia Lidiei Grigorievna	200
Din convorbirile cu Vlădica Antonie	213
Interviu cu Nikolai Matfeev	224
Interviu cu John Phillips	231
Interviu cu Xenia Bowlby	234
Interviu cu Anna Kapshitska	240
Mărturia lui Alexander Nekrasov	244
Mărturia Annei Stonelake	249
Mărturia Tatianeii Bondarenko	251
Mărturia părintelui Leon Carberry	254
Mărturia lui Nicholas Key	257
Mărturia lui Vasili Borovski	259



AM ÎNTÂLNIT O LUMINĂ PE CALE

Binecuvântată fie ziua când am întâlnit această lumină pe calea vieții mele, această lumină a întâlnirii cu Mitropolitul Antonie de Suroj, această lumină călăuzitoare și dătătoare de viață! Mulțumesc Proniei dumnezeiești pentru această revărsare a milostivirii Domnului în viața mea.

Era prin anul 1975, la doi ani după ce emigrasem pe tărâmul Angliei. Într-o duminică seara, la începutul Postului Mare, cu prilejul unei Vecernii panortodoxe, creștinii diferitelor jurisdicții ale Diasporei ortodoxe din Marea Britanie veneau să se roage împreună la catedrala rusă din Londra din Ennismore Gardens. Am traversat Londra, oraș pe care nu îl cunoșteam încă, și, cum am ajuns la catedrala rusă din Ennismore Gardens și am intrat în biserică, am simțit duhul rugăciunii și al prezenței calde al Vlădicăi Antonie, care slujea Vecernia în seara aceea.

Veneam de afară și eram încă sub impresia lumii marelui oraș, a marelui pustiu, o lume încă străină mie.

Dar, odată ce am pășit înăuntru, am simțit că sunt acasă, în casa Tatălui. Din acel moment nu am încetat să mulțumesc Domnului pentru că mi-a călăuzit pașii către acel liman binecuvântat. Așa l-am întâlnit pe Vlădica Antonie. El avea să-mi îndrume pașii către lumină, către libertatea copiilor lui Dumnezeu.

Era un om de o simplitate uimitoare, care știa să te facă să te simți iubit, asumat și niciodată judecat în vreun fel. Dar lucrul cel mai important era că se ruga pentru tine, se ruga cu tine și, lângă el, învățai cum să te rogi în duh și în adevăr. S-ar putea chiar spune că era el însuși o adevărată școală a rugăciunii.

Ceea ce m-a impresionat foarte profund la Vlădica Antonie era atitudinea lui în fața vieții și în fața morții, modul în care făcea față situațiilor dificile, felul în care era capabil să aducă bucurie și nădejde acolo unde se afla tristețe. Cel mai important era faptul că, în momente grele și de încercare, Vlădica Antonie știa să-ți fie aproape, dăruindu-ți pacea și un cuvânt de mângâiere, călăuzindu-ți pașii cu multă grijă și dragoste părintească.

Cu o scurtă istorioară, izvorâtă din propria lui experiență de viață, pe care ți-o împărtășea cu generozitate, putea să-ți restabilească pacea, puterea și curajul, încrederea și, în ultimă instanță, să te învețe ceva.

Îmi amintesc cât de necăjită eram după moartea mamei mele, căci nu am putut ajunge la timp pentru a fi lângă ea în clipele din urmă. Când i-am mărturisit Vlădicăi întristarea mea de a nu fi fost la căpătâiul mamei mele atunci când poate avusese mai multă nevoie de mine, el mi-a împărtășit din propria lui experiență

de viață o situație similară, din perioada când avea grijă de mama lui grav bolnavă. Și mi-a spus că într-o zi, fiindcă era perioada Postului Mare, a fost nevoit să plece la biserică spre a sluji, dar la întoarcere nu și-a mai găsit mama în viață. A urmat o perioadă de regret, de întrebări și de întristare, până într-o zi când o enoriașă mai în vârstă din biserică a venit la Vlădica spunându-i că a visat-o pe mama lui. Aceasta i-a zis: „Vlădica, până nu vă veți găsi liniștea sufletului nici mama dumneavoastră nu își va putea găsi liniștea acolo unde se află acum!” Așa a înțeles cât de importantă este starea sufletului care se răsfrânge și asupra celor dragi plecați de lângă noi. Sfatul acesta, pe care l-am primit de la Vlădica Antonie, m-a ajutat să ies din starea de apăsare și să înțeleg că până când nu ne vom dobândi noi înșine pacea sufletului, nici sufletele celor dragi nu își vor putea găsi pacea acolo unde se află. Cele împărtășite de Vlădica mi-au adus o mare mângâiere și m-au ajutat să depășesc acea perioadă dificilă. Mi-a mărturisit că cei care s-au iubit în timpul vieții sunt uniți prin iubire întru veșnicie, căci în iubire nu există timp trecut. Cei care s-au iubit cât timp au trăit pe pământ se vor reîntâlni în veșnicie, unde cei dragi au pregătit un loc pentru ei. Și dacă dorim ca cei dragi să-și afle pacea acolo unde sunt acum, trebuie și noi, la rândul nostru, să ne aflăm pacea aici pe pământ, pacea pe care Însuși Hristos ne-a dăruit-o.

Mi-e foarte greu să descriu în cuvinte felul cum se desfășura o Sfântă Liturghie slujită de Vlădica Antonie. Pot doar spune că timpul Sfintei Liturghii era un timp al ieșirii din timp, când cu adevărat uitam de grijile aces-

tei lumi, în vreme ce sufletul trăia bucuria Învierii. Nu voi uita clipele pline de caldă și rugătoare așteptare a momentului începerii Sfintei Liturghii. Când slujea Vlădica Antonie era o adevărată sărbătoare. Cu cât har, adunat în straturile cele mai profunde ale ființei, concentrat, luminat slujea! Cântările și rugăciunile rostite de Vlădica, rar și adunat, glasul său cald și rugător într-adevăr ne ajutau să ne adunăm la rândul nostru și să aducem jertfa inimilor noastre la Sfânta Liturghie.

După slujbă, ieșea din altar și trecea prin biserică de multe ori, având cu el un caiet pe care îl deschidea doar când cineva îi cerea o întrevvedere. Așa am avut parte de o primă întrevvedere, care a însemnat începutul unei perioade de multă luminare și mângâiere pentru mine, într-o vreme de căutare stăruitoare. Pot spune însă că o întrevvedere cu Vlădica însemna un timp binecuvântat, când știai că vei fi singurul om către care se îndrepta toată atenția și dragostea sa părintească. Timpul dedicat celui care beneficia de o întrevvedere era în jur de o oră-o oră și jumătate, și sentimentul pe care îl aveai aflându-te în prezența lui era că singurul om care conta pentru el în acel moment și căruia îi dăruia toată atenția și dragostea lui părintești nu putea fi nimeni altcineva în afară de tine. El era „bunul păstor” care ne purta pe umerii săi cu dragoste, călăuzindu-ne apoi cu grijă părintească pașii către un liman al păcii, al împăcării, către libertatea copiilor lui Dumnezeu. Cât aș fi dorit să țin minte tot ce-mi spunea în acele clipe pline de insuflearea harului, deși cred că sufletul are capacitatea de a păstra cele de folos lui!

Sâmbăta seara era timpul consacrat spovedaniei, când Vlădica Antonie ne aștepta pe fiecare dintre cei care doream să ne spovedim. Spovedania era un moment special, al adevărului, al curajului și al smereniei, când aveam a ne confrunta cu noi înșine așa cum suntem. Un moment de deschidere a ușilor sufletului, pentru ca lumina să pătrundă în el, un moment unic, când știam că la capătul tunelului ne aștepta lumina.

Îmi amintesc de modul în care Vlădica asculta spovedania, atunci când veneai cu pocăință să-ți deschizi sufletul înaintea lui Dumnezeu pentru a arunca toată mizeria și zgura adunate. Prezența lui tăcută, ascultarea atentă, caldă, iubitoare, atitudinea lui prin care te accepta așa cum erai, fără urmă de judecată și, în final, răspunsul inspirat de Duhul Sfânt erau o intervenție tămăduitoare. Plecam cu sentimentul învierii, reînnoiți, tămăduiți în cele mai dinlăuntru ale ființei. Fiecare sfat, fiecare cuvânt erau o prețioasă comoară de înțelepciune și un dar de păstrat și de rodit.

Cuvântările care aveau loc la catedrală joi seara însemnau totdeauna momente de deschidere a ochilor, de înțelegere a inimii noastre pentru a primi cuvântul adevărului, al înțelepciunii și pentru a primi mila Domnului și pe Duhul Său cel Sfânt, Care să lucreze minunile Lui în viața noastră.

Se cuvine să mulțumim Domnului pentru binecuvântarea și marea bucurie de a-l fi întâlnit pe cel care ni s-a dăruit pe sine ca o jertfă vie și care ne-a binecuvântat în atât de multe feluri... Fie ca Domnul milei și al iubirii nemărginite să-l binecuvânteze și să-l odihnească în pa-

ce cu sfinții Săi! Gândind la ce a însemnat el pentru noi și aducându-ne aminte de prețiosul său sfat cu privire la relația noastră cu cei dragi plecați dintre noi (la gândul că și el nu mai este printre noi), aș dori să citez un cuvânt pe care mi l-a spus și care se referă la cum trebuie să fim după plecarea celor dragi, și anume să trăim astfel încât să dovedim că ei nu au trăit degeaba. Cu alte cuvinte, fie ca toate jertfele iubitoare ale Vlădicăi Antonie și multele semințe pe care le-a sădit în inimile noastre să rodească și să se înmulțească din plin!

Să ne ajute Dumnezeu!

*Cu recunoștință și rugăciuni,
monahia Anastasia*



CUM L-AM CUNOSCUȚ PE MITROPOLITUL ANTONIE

Evgheeni Tugarinov

„Noi ne aflăm pe calea care duce către înnoirea noastră, către a deveni ceea ce am fost chemați dintru început să fim: oameni. Și fiecare dintre noi ar trebui să-și afle propria lui cale. Acesta este un lucru de o importanță esențială, pentru că nu e cu puțință să iei o bucată de hârtie și să scrii pe ea tot ceea ce așteaptă de la noi Domnul și tot ceea ce vrea să nu facem. Pentru că nu toți pot împlini totul și nici nu suntem toți chemați să împlinim tot ceea ce scrie în Evanghelie. Unul este chemat spre nuntire, altul spre viața de unul singur. Unul este chemat să dea oamenilor cuvânt, altul să petreacă într-o liniștire. Cuviosul Serafim de Sarov spune că pentru a trăi duhovnicește, pentru a crește până la adevărata măsură a omului, fiecare dintre noi se cade să aleagă ceea ce simte că îi aduce lui însuși folos.”

Mitropolitul Antonie de Suroj

Nu încapă nici o îndoială că numele Mitropolitului Antonie, pentru milioane de creștini dreptslăvitori, înseamnă cu adevărat mult. Auzindu-l, te întrebi cum de a fost cu puțință ca unul dintre noi, un om din vremea

noastră, nu cu mult mai bătrân decât noi, un om aflat departe de pământul țării sale, spre care a avut gândul îndreptat fără răgaz, pururi rugându-se pentru ea, cum dar acest om a putut să dea poporului lui Dumnezeu un cuvânt care să străbată milioane de inimi din toată lumea și să le trezească ca atinse de ceva drag, bun, simplu de înțeles și scump sufletului. Oare nu a fost aceasta minunea lui Dumnezeu? Oare nu Însuși Cuvântul lui Dumnezeu a trimis în lume un astfel de om al lui Dumnezeu: prieten și învățător pentru mulți?

Ce am mai putea spune despre el? Ce am mai putea adăuga noi la ceea ce el deja a mărturisit despre sine, despre credința sa, despre chipul în care înțelegea să se roage, despre frumusețea și rostul, sensul vieții noastre, despre aflarea căii ce duce către Domnul, a acelei căi care pentru fiecare dintre noi e calea lui, este propriul lui drum?

Anevoios lucru să mai spui cu adevărat ceva după cele pe care el însuși le-a descoperit oamenilor! Anevoios să mai adaugi ceva și la cele pe care oamenii le-au mărturisit despre el, oameni care i-au fost aproape ani întregi, fie dintre cei care mergeau mereu la biserica unde slujea el, fie dintre cei care veneau special la Londra pentru a se mărturisi la el, pentru a-i asculta povețele, cuvântările pe care le ținea în posturi. Mulți au darul scrierii frumoase, darul de a surprinde lucruri esențiale, darul de a-l vedea cu adevărat pe omul la care privesc! Dar măcar ceva, cât de puțin, mă gândesc să încerc totuși și eu să scriu. Mă îmboldește la aceasta și o vorbă din înțelepciunea neamului meu care zice: De vreme ce ai pornit pe cale, nu te opri!

Nu de mult vechea cruce de lemn ce străjuia mormântul Vlădicăi până la cea de A Doua Venire a fost schimbată cu un monument alb de granit, cu cruce rusească, pe care a fost înscris numele lui și data corectă a adormirii sale. Pe cea veche, nu știu cum se întâmplase că data trecerii sale în lumea cea de dincolo de zare fusese scrisă greșit și era uneori supărător să vezi cum pelerini ruși, veniți din toată lumea să se închine, se uitau nedumeriți încercând să înțeleagă ceea ce nici nu era de înțeles până la urmă. Și, spre uimirea mea și a altora, nu mai puțin de șase ani au trecut până ce s-au îndreptat lucrurile. Însă mă gândesc că la toate acestea însuși Vlădica nu ar fi făcut decât să zâmbească, fără să le dea nici un fel de importanță.

Vreme de mai mulți ani Vlădica a locuit alături de cei mai apropiați oameni ai sufletului său: mama și bunica. Când cele două au plecat, în decursul unui singur an, una după alta, Vlădica și-a exprimat dorința de a fi înmormântat în același mormânt. Așa s-a și întâmplat. În ziua de 13 august a anului 2003, sicriul cu trupul Vlădicăi a fost așezat în același mormânt, înconjurat fiind de o mulțime imensă de oameni.

Pe linie maternă, Vlădica se trăgea din neamul Skriabin. Mama sa, Xenia Bloom, era sora marelui compozitor rus Alexandr Skriabin, despre care însă Vlădica socotea să nu vorbească cu cei apropiați. Îmi amintesc bine cum, în anul 2001, imediat după sosirea mea la Londra, voind eu să-i arăt că îi cunosc neamul, am făcut pomenire de unchiul său. Mitropolitul Antonie m-a privit cu destulă asprime, a încuviințat cele ce i-am spus, dar m-a

rugat ca despre aceasta să nu-i mai amintesc nimic. De ce să fi fost reacția sa atât de categorică? Oricine altcineva nu ar fi făcut decât să scoată în evidență înrudirea cu un astfel de om. Numai că Vlădica socotea altfel.¹

Pe linie paternă, Vlădica se trăgea din strămoși de origine scoțiană, care, încă de la începuturile veacului al XIX-lea, veniseră și se stabiliseră în Rusia pe care o slujiseră cu credincioșie, dobândind astfel un anume statut,

¹ Compozitorul Alexandr Skriabin (1872-1915) a fost un geniu dat de Rusia în materie de muzică. A lăsat posterității opere de căpătâi, neîntrecute ca valoare și care au intrat în moștenirea muzicală universală. Numai că, în ultimii ani ai vieții sale, Skriabin a început să caute o cale numai de el știută de cunoaștere a Ziditorului. A început să compună muzică legând-o într-un fel nedespărțit de lumină, scriind niște partituri deosebite. Din punct de vedere muzical-dramaturgic, aceasta este o inovație, o adevărată izbucnire, spargere a tiparelor, descoperire de geniu, numai că pentru compozitor acesta a fost mai mult decât un simplu fenomen muzical. Gândise o operă de proporții grandioase – misterul lumii, care să unifice într-însul sunetele, cuvintele, lumina, stihiiile cosmice –, mister care ar fi trebuit să depășească operele celor mai de seamă apologeți ai conceptului de supraom: Wagner, Strauss, Nietzsche. Skriabin s-a închipuit pe sine în mod îndrăzneț deschizător de drumuri și a râvnit cu mândrie către „teologia filosofic-muzicală” a Olimpului. Simțea înlăuntrul său „potențialul muzical prin care ar fi reușit să teologhisească în chip filosofic”. La numai 43 de ani însă, a murit într-un mod cu totul neașteptat din pricina unei septicemii, ce a întrerupt astfel infatuatul drum pe care pornise.

Compozitorul a avut un fiu, Iulie, înzestrat și el cu calități muzicale de geniu. Compozițiile lui timpurii aduceau cu cele din anii maturității tatălui său. Cu vremea, Iulie l-ar fi putut chiar întrece. Figurile cele mai reprezentative ale muzicii din acea vreme îi preziceau deja tânărului compozitor o reputație mondială, succes, glorie... dar, la vârsta adolescenței, genialul fiu al lui Alexandr Skriabin s-a înecat în apele Niprului. Unii spun: „Fatalitate, destin!”; alții spun: „Sunt hotare mândriei omenеști”. Era oare Vlădica Antonie la curent cu parcursul muzical al rudelor sale? Probabil că da, iar asprimea cu care a întrerupt atunci discuția pe acest subiect, pe care o începusem, a fost de natură să mă încredințeze că viața și opera lui Alexandr Skriabin nu-i erau străine și că lăsaseră în sufletului lui un gust amar.

atât din punct de vedere material, cât și din punct de vedere social. Andrei Bloom, cel care mai târziu avea să rămână în amintirea și în inimile oamenilor ca Vlădica Antonie, s-a născut la Lausanne, în anul 1914, cu două luni înainte de începerea celui Dintâi Război Mondial. Tatăl său, Boris Bloom, diplomat al misiunii ruse din Elveția, țară care își păstrase neutralitatea, odată cu începerea primelor acțiuni militare în Europa, s-a văzut nevoit să-și ia familia și să se întoarcă în Rusia. După numai câțiva ani petrecuți în țară, pentru familia Bloom au început vremurile de pribegie pe care le-au adus Revoluția și Războiul civil. Familia lor a gustat amarul stării de emigrant, așa cum aveau să o facă sute de mii de familii de ruși, siliți cu toții să-și părăsească țara, azvârliți pur și simplu la voia întâmplării de noua putere sovietică. Așa cum a avut de atâtea ori prilejul de a observa S.S. Averințev: „La Vlădica Antonie se simțea cu tărie acea dimensiune uriașă a lumii din care venise: acea plămadă de erou a celei dintâi generații de emigranți.”

Vreme de mulți ani, pentru Andrei Bloom, Rusia a rămas numai un vis, o rugăciune arzătoare și neîntreruptă pentru țara lui de departe, după care cu atâta dor a dorit mereu. Pentru început au locuit în Franța, țara care își deschisese granițele pentru a-i primi pe izgoniții puterii sovietice. Această țară a oferit adăpost și ocrotire pentru milioane de emigranți, dar i-a lăsat pe fiecare dintre ei să se descurce, fără să-și pună în nici un fel nădejdea în vreun ajutor din partea guvernului. Pentru a putea supraviețui acelor vremuri cu adevărat grele, nobilimea rusă din emigrație s-a văzut silită să-și scoată la vânzare bijute-